

LES NOTES DE VICTOR RIPOLL

Filologia matrimonial

Xavier Pericay (*Filologia catalana. Memòries d'un dissident*. Destino) diu: "la Mariantònia i jo cada vegada que tornem a Barcelona, i que hi tornem junts, dormim a casa el meu germà gran." I quan no hi tornen junts?

No filen prim

El redactor de *La Vanguardia* que ha redactat les memòries de Carles Sentís (*Memòries d'un espectador*. La Campana) li fa dir que Josep Maria Prim va pintar a Bordils, vila nadiua del pintor, els frescos de l'església de la Camallera. Com diu la *Gran Enciclopèdia Catalana* en un article redactat per Francesc Fontbona, Prim, originari familiarment de Bordils (Gironès), va néixer a Barcelona. I l'església de la Camallera es troba a Saus (Alt Empordà), municipi avui anomenat Saus-Camallera.

No deixen avançar Proust

Els responsables del *Contra Sainte-Beuve* de Tusquets, Antoni Marí i Manel Pla, fan dir a Marcel Proust: "jo m'avançava com una barca que acaba la seva navegació solitària". Si l'ha acabat, no devia avançar gaire... El que diu l'autor és "je m'avançais comme une barque qui accomplit sa navigation solitaire", és a dir, com una barca que "acompleix" o "porta a terme" la seva navegació solitària.

Trenquen la guardiola de Fabra

Pompeu Fabra deia que *enguardiolar* volia dir dues coses: 'posar (diners) a la guardiola' i 'estalviar'. El DIEC ho va deixar igual i els diccionaris de l'*Enciclopèdia* van afegir-hi la indicació "per extensió" al segon sentit. Aparteu les criatures, que ara ve el DIEC2, amb les seves fabuloses creacions: 'posar (diners) a la guardiola amb la intenció de fer estalvis'. Una, es veu que es poden posar diners a la guardiola amb intencions secretes. I dues, si poses diners a la guardiola sense la intenció de fer estalvis ja no els enguardioles?

Crònica històrica de l'esgarrifós espectacle públic de la pena de mort, amb Barcelona d'exemple

Les execucions públiques eren tot un espectacle, revestit de formalitat. El condemnat era sotmès fins i tot a tortura, mutilacions i escarn abans de rebre el cop de gràcia. I les mutilacions i l'escarn continuaven després: el cos sense vida en patia les conseqüències. L'exposició pública dels cossos esquarterats va persistir a casa nostra fins entrat el Vuit-cents. La crònica de les diverses escenificacions d'aquest espectacle al llarg de la història, amb Barcelona d'exemple principal, ha estat escrita pel fillol Joan de Déu Domènech (Barcelona, 1954). La Campana l'ha editada amb el títol *L'espectacle de la pena de mort*. És, com resulta lògic en un llibre de La Campana, un llibre per al gran públic, curiós i amè, però ben documentat, amb molts testimonis d'època. Moltes de les fonts són inèdites, com ara les de l'arxiu de la parròquia del Pi de Barcelona.

L'historiador considera que la mort en públic era el gran espectacle, potser l'únic, perquè la resta dels que es qualifiquen així no són sinó simulacions. "Siguin dramas, tragèdies o comèdies, són representacions al cap i a la fi", comenta en el llibre. A Barcelona la darrera execució en públic és de 1897. Les següents foren dins el clos de la presó o en recintes militars, i els espectadors hi foren substituïts per testimonis.

El procediment més comú per donar mort fou la forca. Hi és als inicis i gairebé arriba fins al final, perquè fou abolida el 1832. Des d'aquell any, la pena capital fou la mort amb garrot. De tan habitual, diu Joan de Déu Domènech, la forca formava part del paisatge. L'aparell era senyal del límit jurisdiccional. El viatger suís Thomas Platter explica que el 1599, a la sortida d'Hostalric, es va trobar un seguit de forques a la vora del camí. Totes eren carregades de cossos i el panorama va durar gairebé mitja hora de trajecte, segons que va deixar escrit. Hom volia que l'espectacle dels penjats fos la demostració del poder i l'eficàcia de la justícia. També es volia que servís d'avertència als malfactors, i, alhora, donés seguretat als viatgers. Era també la mort més vil i ignominiosa i per això era destinada a la gent del poble. Nobles i privilegiats eren morts de manera més ràpida i honrosa, amb un cop sec de destal o un tall de ganivet.

Eren espectacles sense hora fixa, però més aviat es feien al matí. Abans que el condemnat arribés a la forca, havia de patir un llarg viacrucis que a Barcelona era conegut per *Bòria avall* -pel nom del carrer, i un carrer que fa baixada-, el camí que anava des de la presó a l'esplanada de la Ciutadella. Però no n'era l'únic escenari. El cronista n'ha comptats fins a quinze. En reconstruir-los, Domènech converteix aquesta història en un itinerari per Barcelona. Així, detalla els llocs on s'executaren penes de mort, com la Rambla, la plaça del Rei, la de Sant Jaume, la Ciutadella i Sant Antoni, i tots aquells altres indrets on també es penjà, degollà, afusellà, cremà i garrotà.

Una de les pàgines d'il·lustracions del llibre, amb gravats antics d'execucions a Barcelona, a Mallorca i a Lleida.

Lluís Bonada